ליקוטי אמרים תניא

נס"ד

גליון ז' (פרשת ויצא תשפ"ז)

תניא ליקוטי אמרים פרק ב

ונפש השנית בישראל היא חלק אלוה ממעל ממש, כמ"ש 'ויפח באפיו נשמת חיים' ואתה נפחת בי. וכמ"ש בזוהר מאן דנפח מתוכיה נפח, פי' מתוכיותו ומפנימיותו, שתוכיות ופנימיות החיות שבאדם מוציא בנפיחתו בכח:

כך על דרך משל, נשמות ישראל עלו במחשבה, כדכתיב 'בני בכורי ישראל, בנים אתם לה' אלהיכם', פי' כמו שהבן נמשך ממוח האב, כך כביכול נשמת כל איש ישראל נמשכה ממחשבתו וחכמתו ית':

ביאור משולב

א - מהות הנשמה 'חלק אלוקה ממעל ממש'

בפרק א' הובאו דברי רבי חיים ויטאל ז"ל שיש לכל איש ישראל שתי נפשות, והתבאר אודות הנפש האחת שמצד הקליפה וסטרא אחרא, ובפרק זה ימשיך לבאר ענינה של הנפש השנית, שהיא הנפש האלוקית:

וְנֶפֶשׁ הַשֵּׁנִית שנמצאת רק **בְּיִשְׂרָאֵל** - אצל בני ישראל, **הִיא חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל מַמָּשׁ** - עצם מהותה של נפש זו, היא אלוקית. וכמו להבדיל בכל דבר גשמי שכל חלק ממנו תכונותיו דומים למקורו והדבר השלם שממנו נתחלק, וכגון חלק מפרי יש בה תכונת הפרי שמיוחד למין זה, כמו כן נפש אלוקית שנמשכת מהקב"ה והיא חלק אלוקה ממעל ממש, הרי היא דומה לו.

להלן יבואר שהנשמה היא חלק אלוקה ממעל ממש, משום שהנשמה נמשכת מפנימיותו של הקב"ה, מה שאין כן שאר הנבראים, שאינם נמשכים מפנימיותו של הקב"ה ולכן אינם אלוקיים במהותם.

ומביא ג' מקורות לכך שהנשמה נמשכה מפנימיותו יתברך:

הנשמה נאצלה באופן של נפיחה

הוכחה א - מכך שהנשמה נאצלה ע"י נפיחה:

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בבריאת אדם הראשון, לאחר שיצר ה' את גופו עפר מן האדמה, כתיב (בראשית ב ז) **'וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים'**, שהאצלת נשמתו היתה על ידי נפיחה, בשונה משאר הברואים שנבראו על ידי עשרה 'מאמרות'.

והנה בנשמת אדם הראשון היו כלולים כל נשמות ישראל, ואם כן ענין הנפיחה של הנשמה מתייחס לכל נשמות ישראל שבכל הדורות, וְכך אכן אומרים בכל יום בברכת 'אלקי נשמה שנתת בי', שכל אחד מישראל מברך ומודה לה' על נשמתו הפרטית, ואומר **'אַתָּה נָפַחְתָּ בִּי'**, ונמצא שנפיחת נשמת חיים נאמר הן על כלליות נשמות ישראל, הן על כל נשמה פרטית, שנתהוו באופן של נפיחה.

ומאחר שהקב"ה אינו גוף ולא דמות הגוף, מובן ש'ויפח' הנאמר כלפי הקב"ה, הוא משל המבטא את מעלת נשמות ישראל, שהתהוותם היא מהמשכה פנימית הנקראת נפיחה, ולא רק בהמשכה חיצונית הנקראת דיבור בעשרה מאמרות.

ומעלת בחינת נפיחה, יובן מנפיחה בגשמיות, **וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר מַאן דְּנָפַח מִתּוֹכְיֵהּ נָפַח** - מי שנופח מתוכו הוא נופח. ומהו הכוונה שנופח מתוכו, הרי ודאי נופח מתוכו ולא מזולתו, אלא **פֵּרוּשׁ, מִתּוֹכְיוּתוֹ וּמִפְּנִימְיוּתוֹ** - שאינו נופח מהבל שבפיו של האדם, אלא להבל הנמצא בתוכיותו ופנימיותו - **שֶׁתּוֹכְיוּת וּפְנִימְיוּת הַחַיּוּת שֶׁבָּאָדָם מוֹצִיא בִּנְפִיחָתוֹ בְּכֹחַ** - שהנפיחה הבאה בכח, מגיעה מתוכיות ופנימיות החיות שבאדם.

וכשם שכן הוא בחיות הגשמי שבאדם, כמו כן מכנה הכתוב על דרך משל, התהוות הנשמה באופן של נפיחה, 'ויפח באפיו', אף שהקב"ה אין לו גוף ואין לו דמות הגוף, כדי להודות שבריאת הנשמה שבאדם אינו כשאר הברואים, אלא התהוותה מבחינת פנימיות.

ומאחר שהנשמה נאצלה כנפיחה מפנימיותו של הקב"ה, מובן שהיא חלק אלוקה ממעל.

נשמות ישראל עלו במחשבה

הוכחה ב' - מכך שנשמות ישראל מקודם במחשבתו יתברך:

וכשם שענין הנפיחה מודה על כך ששורש הנשמות היא מפנימיות החיות, **כָּךְ, עַל דֶּרֶךְ מָשָׁל, נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל עָלוּ בְּמַחֲשָׁבָה**, נשמות ישראל נמשכו ממחשבת הקב"ה, בשונה משאר כל הנבראים שנמשכו מדיבורו של הקב"ה, שבעשרה 'מאמרות' נברא העולם.

ומעלת המחשבה על הדיבור, היא, שהדיבור הוא ענין חיצוני של האדם, שעל ידו יוכל להתייחס אל הזולת, דהאדם לכשעצמו אין לו צורך לדבר לעצמו, וכל הדיבור נועד לגלות עניניו לזולתו, מה שאין כן מחשבת האדם, שהאדם חושב לעצמו, והמחשבה נמצאת בתוכו מבלי שיכיר בה הזולת, ואינה מתגלה לזולתו, שאין אדם יודע מה בלבו של חברו.

וכמו כן בנמשל, המשכת נשמות ישראל מבחינת המחשבה, היינו שהנשמה שייכת לעניינו הפנימי והעצמי כביכול, והקב"ה מהווה אותם מפנימיותו.

ומזה שנשמות ישראל עלו במחשבה ונמשכו מפנימיותו של הקב"ה, נמצא שהן חלק אלוקה ממעל ממש.

בנים אתם לה' אלקיכם

הוכחה ג' – מכך שנשמות ישראל נקראים בנים:

ומעלת מהותן של נשמות ישראל שנמשכו מפנימיותו יתברך, מוכח גם מזה שהקב"ה מתייחס אל בני ישראל כבנים, **כְּדִכְתִיב** (שמות ד כב) **'בְּנִי בְכוֹרִי יִשְׂרָאֵל'**, וכן כתיב (דברים יד א) **'בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם'**, שישראל נקראים בניו של הקב"ה.

וּפֵרוּשׁ מה שישראל נקראים בנים לה', הוא, **שֶׁכְּמוֹ** שזה בגשמיות **שֶׁהַבֵּן** בתחילת יצירתו מתהווה מכח **הַנִּמְשָׁךְ מִמּוֹחַ הָאָב**, ומההמשכה שממוח האב מתהווה הולד, **כָּךְ כְּבֵיכוֹל** - בנמשל - **נִשְׁמַת כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל** - גם הפשוטים והמגושמים ביותר, **נִמְשְׁכָה מִמַּחֲשַׁבְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ יִתְבָּרֵךְ**. ולכן ישראל הם בניו של הקב"ה.

וכשם שבגשמיות, מכיון שהבן נמשך ממוח האב הרי הוא דומה על פי רוב לאביו, כמו כן בנשמות ישראל הנמשכים ממחשבתו וחכמתו יתברך הרי הם "דומים" אליו.

ומכל זה מובן, שהנשמה היא חלק אלוקה ממעל ממש.

ילקוט ביאורים

בדמיון הנפיחה למקור נשמות ישראל

כמו שכתוב ויפח באפיו נשמת חיים ואתה נפחת בי וכו'. רבינו מביא הוכחה לכך שנשמות ישראל הם חלק אלוה ממעל ממש, מלשון נפיחה שמצאנו כלפי הנשמה.

ויש בדמיון לנפיחה ב' עניינים:

א. כמו בגשמיות, שורש ההבל שיוצא בנפיחה הוא ממקום פנימי יותר מאשר ההבל שיוצא בעת הדיבור, ולכן נפיחה צריך להוציא בכח, מה שאין כן דיבור, הוא כמו בדרך ממילא. כן הוא בנמשל, ששורש כל הנבראים הוא מבחינת דיבור כמ"ש 'בדבר ה' שמים נעשו' ו'בעשרה מאמרות נברא העולם', משא"כ נשמות ישראל הם ממקום פנימי יותר, ונמשכים מבחינת ההבל הפנימי.

ב. בנפיחה הרי לא נשתנה מהות הדבר אותו נופחים, דאותו הבל שהיה תחילה בפנימיותו, אותו הבל עצמו נמשך למקום שלשם נופחים אותו. כן הוא גם בנמשל, שמהות הנשמה לא נשתנית בריבוי הירידות מרום מעלתה, עד שמתלבשת בתוך גוף ונפש בהמית.

רבינו בלקוטי תורה הוסיף עוד בביאור הענין, וז"ל שם: 'ונפש השנית בישראל נקרא נפש אלוהית חלק אלוה ממעל וכו' וכמ"ש ואתה נפחת בי וכו' ויפח באפיו נשמת חיים, כמשל הבל האדם שיוצא ממנו [- חזה בגשמיות, אבל אצל הקב"ה] ואעפ"כ היא מיוחדת עמו בלי הפסק כי אין לך דבר שחוץ ממנו כמ"ש בספר של בינונים [-הוא ספר התניא, שנקרא ספר של בינונים, פרק כא]'. עכ"ל. והיינו שגם עכשיו אחר הנפיחה היא מיוחדת בנופח. דהן אמנם בגשמיות באדם הנופח, הנה אחר הנפיחה הרי ההבל שהיה תחילה אצלו בפנימיות, נפרד ממנו ויצא לחוץ, אבל אצל הקב"ה מכיון דלית אתר פנוי מיניה, לא שייך לומר על דבר שיצא חוץ ממנו, א"כ ההבל גם אחר שנתלבש בגוף נשאר מיוחד איתו יתברך.

ואף שבתניא שם מבאר זה על כללות העולמות, שכל העולמות עדיין מיוחדים במקורם, וא"כ מה מיוחד בנשמה. אך הענין הוא שבכל העולמות זה שהם מאוחדים עם הקב"ה הוא רק מצד הקב"ה וכלשון הזוהר שמביא שם 'כולא קמיה [לפניו דוקא] כלא חשיבי', אבל הנברא בהרגשתו נברא באופן כזה שהוא מרגיש דבר נפרד מהבורא, א"כ בהרגשתו הוא דבר שחוץ ממנו. אבל הנשמה נבראה באופן כזה שגם מצד הרגשתה, היא מאוחדת תמיד עם הקב"ה.